

Казьмірчук Н., Поліхун Р. Національне виховання майбутніх учителів початкових класів засобами декоративно-прикладного мистецтва // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю /За ред.. О.А.Голюк. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2019. – Випуск 2. – С. 61-66.

**Казьмірчук Н., Поліхун Р.
Казьмирчук Н., Полихун Р.
Kazmirchuk N., Polihun R.**

**НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА**

**НАЦИОНАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ СРЕДСТВАМИ ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА**

**NATIONAL EDUCATION FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS BY
MEANS DECORATIVE AND APPLIED ART**

Анотація. У статті розглядається особливості національнопатріотичного виховання студентів педагогічних навчальних закладів, розкрито цінність народного декоративно-прикладного мистецтва, виокремлено організаційно-структурні компоненти національного виховання молоді та виділено основні блоки наукової та художньої інформації для удосконалення системи національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Ключові слова: народне декоративно-прикладне мистецтво, національно-патріотичне виховання студентів, організаційно-структурні компоненти, історична пам'ять, національна свідомість.

Аннотация. В статье рассматриваются особенности национальнопатриотического воспитания студентов педагогических учебных заведений, раскрыто ценность народного декоративно-прикладного искусства, выделены организационно-структурные компоненты национального воспитания молодежи и выделены основные блоки научной и художественной информации для совершенствования системы

національнопатриотичного виховання студентів засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Ключевые слова: народное декоративно-прикладное искусство, национально-патриотическое воспитание студентов, организационно-структурные компоненты, историческая память, национальное сознание.

Abstract. The article deals with the peculiarities of national-patriotic education of students of pedagogical educational institutions, reveals the value of folk arts and crafts, identifies organizational and structural components of national youth education and identifies the main blocks of scientific and artistic information for improving the system of national-patriotic education

Key words: folk arts and crafts, national-patriotic education of students, organizational and structural components, historical memory, national consciousness.

Формування творчої, ініціативної, національно свідомої особистості вимагає наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу, змістом, який би відображав історію, мистецтво, культуру, символіку, природу рідного краю та забезпечував можливості постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності суспільства.

Народне декоративно-прикладне мистецтво є невичерпним джерелом культури народу, яка має унікальні можливості впливу на особистість та формування в неї національного світогляду, характеру, глибокої духовності. Завдяки декоративно-прикладному мистецтву, яке є віковичною скарбницею моральних та духовних здобутків народу і відображає стиль різних епох, регіонів, зберігає багаті невмирущі традиції, пізнаються історія, світогляд, моральні якості наших предків, їхня героїчна боротьба за незалежність нашої держави, формуються основи культурно-духовного багатства українського народу.

Народному декоративно-прикладному мистецтву притаманна особлива якість представляти собою художній геній, споконвічні прагнення українського етносу, разом з тим і багатоетнічну загальнолюдську систему культури [1, с. 25]. Детально основи народно-педагогічні засоби в цілому, використання декоративно-прикладного мистецтва розкриває в посібнику Г.Кіт [5]. Дослідники [2; 3; 6; 7] також пропонують використання ефективних засобів народної педагогіки у виховній роботі з молодшими школярами, організовуючи різні форми роботи в сучасній початковій школі.

На думку науковців (Д.Антонович, В.Винниченко, О.Воропай, М.Грушевський, М.Гончаренко, Є.Маланюк та ін.), саме в середовищі національної культури з використанням надбань традиційної педагогіки можливе успішне розв'язання проблеми формування творчої, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості. Зокрема, багато діячів культури та педагогів-дослідників, такі як В.Афанасьєв, С.Божович, С.Герасимов, Д.Джола, І.Зязюн, Н.Кочережко, В.Предко та ін. виділяють особливу роль декоративно-ужиткового мистецтва в естетичному, моральному та трудовому вихованні молодого покоління.

Декоративно-прикладне мистецтво має великі потенціальні можливості в моральному, духовному, культурному та патріотичному вихованні молоді. Але в процесі аналізу навчальних та виховних програм, підручників, методичних джерел з'ясувалося, що цей виховний потенціал використовується недостатньо. Це зумовлено низьким рівнем дослідженості національно-патріотичного виховання студентської молоді засобами мистецтва, зокрема, декоративноприкладного, а також відсутністю розробок практичного застосування властивостей впливу декоративно-прикладного мистецтва на особистість. В цій статті ми розкриємо наші напрацювання з даної проблеми.

Національно-патріотичне виховання студентів - складний і багатогранний процес, який має на меті виховати розвинуту особистість, сформувати в неї загальнолюдські цінності, політичну зрілість та патріотичну переконаність, активну життєву позицію, вміння вбирати і передавати весь накопичений людством досвід підростаючому поколінню.

Отже, національне виховання у вищих педагогічних закладах повинно бути спрямовано на формування: наукових знань, які розкривають основи національно-патріотичного виховання студентів; свідомого ставлення до патріотичної діяльності; любові до своєї Батьківщини, свого народу; загальнолюдських моральних цінностей і високої педагогічної культури; шанобливого ставлення до історичного минулого українського народу, його мови та духовних цінностей своєї держави; прагнення підвищення добробуту свого народу, держави; вироблення активної життєвої позиції до суспільнокорисної діяльності; взаєморозуміння та поваги до інших націй і народів.

З метою вивчення стану національно-патріотичного виховання та можливості покращення і подальшого удосконалення системи виховання студентської молоді вищих навчальних закладів ми вирішили з'ясувати рівень національної культури першокурсників. Серед опитаних студентів 1 курсу 58% вважають, що отримали в школі середній рівень знань щодо

національної культури та декоративно-прикладного мистецтва; 39% респондентів отримали низький рівень інформованості щодо національної культури та декоративно-прикладного мистецтва; лише 3% опитаних задоволені тим рівнем знань з історії й розвитку національної культури та декоративно-прикладного мистецтва, який отримали в загальноосвітніх закладах і вважають його високим. Ці студенти (3%) характеризуються добрими знаннями з історичного минулого свого народу, мають чіткі уявлення про декоративно-прикладного мистецтво, звичаї та обряди українського народу. Вони володіють деякими техніками декоративно-прикладного мистецтва. Ці студенти відчують потребу в систематичному оволодінні спеціальними знаннями, вміють оцінювати події суспільного життя. Усвідомлюючи необхідність отримання ґрунтовніших знань, вони вміють самостійно поглиблювати їх, працюючи в бібліотеках, музеях, лабораторіях. Такі студенти характеризуються розвиненими патріотичними почуттями, високою гуманністю та культурою, добротою, вмінням піклуватися про свою родину та друзів. Їм притаманне бережливе ставлення до національної культури, рідної природи. Вони з повагою ставляться до представників інших народів. Саме такі студенти виявляють активність в організації і проведенні навчально-виховної роботи, ініціативу та самостійність у підготовці до цих виховних заходів, творчо застосовуючи знання та навички, отримані під час уроків, занять на факультативах, гуртках та громадській діяльності.

Але, як бачимо, таких студентів дуже мало. І нашою метою є збільшення кількості таких студентів, в яких, завдяки ґрунтовним знанням історії українського декоративно-прикладного мистецтва, звичаїв та обрядів, володінню техніками декоративно-прикладного мистецтва, участі у виховних заходах народознавчого, мистецького характеру сформуються патріотичні почуття до свого народу, Батьківщини, утвердиться позитивне ставлення до інших народів.

Проаналізувавши теоретичний та практичний педагогічний досвід у вирішенні проблем національно-патріотичного виховання, ми прийшли до висновку про важливість вдосконалення національно-патріотичного виховання студентів вищих навчальних закладів. Наша система національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-прикладного мистецтва ґрунтувалася на таких основних теоретичних положеннях та організаційноструктурних компонентах:

1. Теоретико-методологічні положення Державної національної програми “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти.

2. Концептуальні основи національного виховання (С.Русова, Г.Ващенко, В.Сухомлинський).

3. Організація різноманітних форм діяльності студентів, яка ґрунтується на застосуванні декоративно-прикладного мистецтва в навчально-виховному процесі, реалізація виховних відносин суб'єктів педагогічного процесу (О.В.Киричук, О.В. Безпалько та ін.)

4. Проектування та прогнозування формування в студентів національнопатріотичних якостей на основі особистісно орієнтованого застосування засобів декоративно-прикладного мистецтва.

5. Послідовна поетапна реалізація національно-патріотичного виховання: визначення завдань, діагностика, впровадження положень, напрямків і форм впливу на студентів, суб'єктивно-об'єктивні взаємодії та моніторинг динаміки рівнів національно-патріотичної вихованості студентів.

Проаналізувавши основні теоретичні положення та практичний досвід з даної проблеми, ми вирішили удосконалити систему національно-патріотичного виховання студентів засобами декоративно-прикладного мистецтва та виділити основні блоки наукової та художньої інформації:

1. Сутнісно-змістова, образно-символічна інформація, яка розкриває істотні ознаки, змістові характеристики, образну і символічну наснаженість декоративно-прикладного мистецтва, різних його видів, складових. Цей блок інформації допомагав студентам розуміти орнаментику, символіку, колористику декоративно-ужиткового мистецтва.

2. Історично-мистецька інформація, завдяки якій студенти пізнавали історичні витоки, джерела виникнення декоративно-прикладного мистецтва, етапи еволюції і вдосконалення мистецьких творів, нарощення їх емоційно-естетичного, морально-духовного потенціалу.

3. Навчально-пізнавальна інформація, спрямована на пробудження і формування в студентів умінь правильно усвідомлювати особливості декоративно-прикладних виробів, сприймати і розуміти мистецтво.

4. Розвивально-виховна інформація, завдяки якій у студентів розвивалися емоційна, інтелектуальна і воляова сфери, виховувалися естетичні, моральні, ідейні, духовні цінності, якості особистості засобами декоративно-прикладного мистецтва.

5. Практично-творча інформація, спрямована на пробудження в студентів інтересу до декоративно-ужиткового мистецтва, формування потреб займатися практичною діяльністю з метою збереження, розвитку культури, мистецтва, оволодіння різними видами декоративно-прикладного мистецтва.

Реалізуючи нашу систему, ми виходили з того, що для здійснення національно-патріотичного виховання потрібно виявити, підтримати й розвинути в особистості студента вже сформовані риси, естетичні потреби і на основі них сформувати глибокі патріотичні якості, закласти механізми самореалізації особистості.

Ми проектували діяльність студентів, створювали умови для їхньої патріотичної діяльності, розвитку їхніх талантів, нахилів, здібностей; реалізовували педагогіку співробітництва і співтворчості, яку клали в основу національно-патріотичного виховання засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях культури, життя – важливі компоненти національно-патріотичного виховання студентської молоді, без якого неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності. Теоретичне та практичне оволодіння декоративноприкладним мистецтвом є надійною основою формування у студентів патріотичних почуттів, їх національної самосвідомості, відчуття невід'ємності від українського народу, готовності до використання скарбниці рідної культури, продовження славних ідейно-естетичних традицій свого народу. Дотримання кращих набутоків історичного досвіду, декоративно-прикладного мистецтва, мови українського народу, пізнання і застосування вищих досягнень інших народів, сприяє поглибленню духовності студентської молоді, підносить особистість до вершин цивілізації.

Національно-патріотичне виховання студентів є ефективним, якщо у вищих педагогічних закладах забезпечується: систематичність засвоєння культурно-історичних, морально-духовних, ідейно-естетичних знань, цінностей, сконцентрованих у декоративно-прикладному мистецтві; глибоке пізнання студентами національних традицій, звичаїв, обрядів, символів та оволодіння історичними аспектами, витоками, динамікою розвитку духовних цінностей, техніками творення виробів декоративно-прикладного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Білий Л. Г. Особливості національно-патріотичного виховання студентів у вищих навчальних закладах недержавної форми власності / Л.Г.Білий // Правоохоронна функція держави: теоретикометодологічні та історикоправові проблеми: збірник матеріалів доповідей X Міжнародної науково-практичної інтернетконференції. - Харків, 2017 – С.49 – 58.

2. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции моральногуманистических ценностей/ О. А. Голюк, Анна

Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). – 2018. – № – 1 (8), January. – Vol.5. – С.13-17.

3. Демченко О. П. Формування у майбутніх учителів уміння створювати виховуючі ситуації : інноваційний підхід / О. П. Демченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць : у 2-х част. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Київ-Вінниця : Вінниця, 2002. – Ч.2. – С. 39-43.

4. Казьмірчук Н.С. Особливості національного виховання молоді у ВНЗ / Н.С.Казьмірчук // Досягнення і проблеми сучасної науки: збірник матеріалів доповідей XVI Міжнародної науково-практичної інтернетконференції, 22 січня 2018 року. – Вінниця, 2018. – Ч.4. - С.31-37.

5. Кіт Г.Г. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.Г.Кіт, Г.С.Тарасенко. – Вінниця: ПП “Едельвейс і К”, 2008. – 302 с.

6. Колосова О.В. Проблема формування загальнолюдських цінностей дітей у педагогічній спадщині В.Сухомлинського / О.В.Колосова // Актуальні проблеми вивчення педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського: збірник наукових праць / за ред. Тарасенко Г.С., Поясик О.І. та ін. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – С.261-266.

7. Мазур К.В. Формування художньо-естетичної культури в дітей дошкільного віку як нагальна потреба сьогодення / К.В.Мазур // Педагогічний пошук. Збірник наукових праць студентів і молодих вчених. – Випуск 1. - Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. – С.77-80.